

آموزش کار در خانه و کارهای دستی به کودکان

«وظیفه‌ی ما آن است که کار را جالب، جلوه دهیم. کار، نباید سخت و سنگین باشد؛ افزون بر آن، کار باید خلاق و آفریننده باشد.» «ن. ک کراسکایا»

و یا از میان برد. تقسیم کار، در هر خانه‌ای ضروری است. کوچک و بزرگ یا پسر و دختر ندارد. هرکس به اندازه‌ی وقت، توان و مسؤلیت خود باید در کار خانه، شرکت کرده و سهمی داشته باشد. با بخش دیگری از نظریه‌های دکتر «راسکایا» در این زمینه آشنا شویم:

اگر آموزش کار در خانه و کارهای دستی، عاقلانه پیش برود، یکی از عامل‌های رشد اساسی و هماهنگ کودک قبل از این که پا به دبستان بگذارد، فراهم می‌آید.

ارزش مادی کار کودک، در نظر نیست؛ اثر شگرف تربیتی آن، در شکل‌گیری شخصیت کودک است. او می‌آموزد که در برابر جمع، مسؤلیت کوچکی به‌عهده بگیرد، تمایل‌های شخصی‌اش را در راستای تمایل جمع قرار دهد، کار دیگران را به دیده‌ی احترام بنگرد و با مشکل‌ها روبه‌رو شود و به حل آن‌ها بپردازد. این‌گونه، می‌توان بذریعۀ علاقه به کار را از کودکی کاشت تا در بزرگسالی شادی و رفاه درو کرد.

کودک، کار دیگران را تماشا می‌کند؛ ولی تنها با شرکت کردن در آن، احساس بزرگی می‌کند. هر وقت پدری باغبانی می‌کند، کودک دوست دارد او هم باغبانی کند؛ هر وقت مادری لباس می‌شوید، کودک دوست دارد او هم لباس بشوید. تو ذوق کار کردن کودکان زنیم و به شکلی، آنان را هم در کار شرکت بدهیم.

کودکان پنج، شش و هفت‌ساله به‌اندازه‌ی کافی بزرگ شده‌اند که کارهایی مانند چیدن میز، شستن استکان و نعلبکی، دادن مختصر کمکی در پختن غذا و شستن قطعه‌های کوچک لباس (مانند لباس عروسک‌ها) را انجام دهند.

خردسالان، توجه خاصی در به‌کار بردن وسیله‌های ماشینی مانند جاروبرقی دارند. به‌محض این که مادر می‌خواهد جاروبرقی را راه بیندازد، کودک می‌خواهد کمک کند.

کار کردن در باغ، نشاط‌آور است. کودکان دوست دارند پایه‌ی پدر کار کنند؛ البته همه‌ی ما باغ نداریم، ولی آیا کاشتن مقداری جو، لوبیا، نخودسبز، پیاز و هویج در گلدان فلزی روی لبه‌ی پنجره و سپردن مراقبت از آن به کودکان، کار مشکلی است؟

نظافت و تمیزی خانه به‌عهده‌ی همه‌ی اعضای خانواده است. هر چیز باید سر جای خودش باشد. باید به‌گونه‌ای عمل کرد که همه، مسؤلیت خود را در این زمینه بشناسند و آن را جدی بگیرند. کودکانی که بزرگ‌شده‌ی خانه‌های مرتب و تمیز هستند و خود هم در آن، سهم داشته‌اند، در بزرگسالی شلخته و بی‌نظم نخواهند بود.

وظیفه‌ای که در برابر ماست، این است که در کودکان، نسبت به کار،

کودکان، دوست دارند پایه‌ی مادران، در خانه کار کنند. این تمایل را باید به فال نیک گرفت و از آن، سود برد. اگر می‌خواهیم در آینده‌ی نزدیک، نظام مردسالاری را به تاریخ بسپاریم، باید در سپردن کار، میان پسران و دختران تفاوتی نگذاریم و هرگز نگوییم: «مگه پسر، ظرف می‌شوید یا سبزی پاک می‌کند» کودکان چه پسر و چه دختر، دوست دارند در گردگیری، پخت‌وپز، دوخت‌ودوز و شست‌وشوی ظرف‌ها کمک کنند. در کار، باید سهمی برای آنان در نظر گرفت.

از آنان، انجام کار سنگین و بدون عیب و نقص انتظار نداشته باشیم؛ اما متناسب با توان و علاقه، باید آنان را مشغول ساخت. این شور و شوق، سرآغاز کار رسمی در بزرگسالی است. این فرصت را نباید از دست داد. شرکت کودکان در کار خانه، ممکن است کارها را بیشتر کند. حتی ممکن است در جریان کار، زیبایی هم وارد آید؛ بشقابی بشکند؛ ماستی بریزد. عیبی ندارد. این‌ها هزینه‌ی رشد و تربیت است؛ اصل پرورش و تقویت جوهر کار، در انسان است.

باید حوصله داشت و با گذشت و مهر و محبت، نقص‌ها را کاهش داد

برای فهم بهتر از کار و کاردستی، به چند بازی سازنده از کتاب «بازی‌های خلاق» خانم «الیسون وگری» توجه کنید:

مجسمه‌سازی با گل رُس

وسایلهای مورد نیاز:

- ۱) خاک رس یا گل مجسمه‌سازی
- ۲) قلم‌مو
- ۳) قالب
- ۴) رنگ

روش انجام کار:

قالب زدن و تغییر شکل دادن گل رس (خمیر مجسمه‌سازی) برای کودکان، بسیار جالب و هیجان‌انگیز است. به کودکان، خاک رس آماده و ورز داده‌شده بدهید تا آن را به شکلی که دوست دارند، درآورند. وقتی مجسمه در طی چند روز، خشک شد، می‌توانند آن را رنگ کنند.

بریدن و چسباندن تصویرهایی از طبیعت

وسایلهای مورد نیاز:

- ۱) مجله‌های قدیمی
- ۲) تابلوی اعلانات (یا تخته‌ای پهن و کوچک)
- ۳) قیچی
- ۴) سیریش یا چسب

روش انجام کار:

در مورد آن چه که ممکن است کودک در گردش در طبیعت ببیند، با او صحبت کنید. با هم، مجله‌های قدیمی را ورق بزنید و تصویرهایی مانند درخت، مزرعه، رود، حیوانات، گل‌ها و... را بیابید. آن‌ها را ببرید و به ترتیبی که دوست دارید، روی تخته یا تابلوی اعلانات بچینید و همه را با چسب، ثابت کنید. این بازی می‌تواند ادامه پیدا کند به این صورت که کودک شما، تصویرهای بیشتری از این موضوع‌ها بیابد و روی تخته بچسباند.

استاد مصطفی علیزاده
مؤلف و مترجم

گرایش خلاق و شوق‌انگیزی ایجاد کنیم. اگر کاری که به کودک سپرده می‌شود، قسمتی از برنامه‌ی آموزشی و سرگرمی او باشد و انجام کار، از توان او خارج نباشد، احساس مفیدبودن می‌کند، رضایت و شادی به‌دست می‌آورد و نسبت به کار، گرایش سالم و مثبتی پیدا می‌کند.

مادری که می‌کوشد لباس کودک شش یا هفت‌ساله‌ی خود را به او بپوشاند یا جورابش را پایش کند و کودک، اول یک‌پا و پس از آن، پای دومش را پیش می‌آورد، آیا به این دلیل نیست که او را لوس کرده‌اند و در زمان خود از کشش طبیعی کودک نسبت به فعالیت، سود نجسته‌اند. آیا این کودک فرضی، در زمان خود نگفته: «خودم، خودم» ولی مادر بزرگ یا حتی مادر، گوشش به این خواست منطقی بدهکار نبوده است؟ آیا با چنین تربیتی، کودک نمی‌پذیرد که انجام چنین خدماتی از وظیفه‌های دیگران است نه او؟

در مدرسه، ما با دو نوع دانش‌آموز روبه‌رو هستیم: دانش‌آموزانی که در خانه یادگرفته‌اند برخی از وظیفه‌ها را به‌خوبی انجام دهند؛ ولی سوادآموزی نداشته‌اند و آنانی که به خیال پدر و مادرشان، مقداری خواندن آموخته‌اند، ولی هیچ آموزشی در انجام کارها نداشته‌اند، نتیجه چیست؟ کودکان دوم، رفته‌رفته تنبل‌ترین شاگردان از آب درمی‌آیند. ولی کودکانی که در خانه، به کار عادت کرده‌اند، در کلاس، بیشتر به حرف معلم توجه می‌کنند، وسایلهای آموزشی خود را تمیز و خوب نگاه می‌دارند و در خواندن درس‌ها، کوشاتر هستند.

آموزش کارهای دستی

آموزش کارهای دستی و تکامل ذهنی کودک در یکدیگر تأثیر متقابل دارند. باید آموزش آن را به‌گونه‌ای سازمان داد که تخیل، اندیشه و توان نگاه کردن کودک گسترش یابد.

کارهای دستی، ذوق ویژه‌ای می‌طلبد؛ خانواده‌ها و به‌ویژه کودکان در کشور ما وظیفه‌های مهمی به‌عهده دارند. با مقداری تکه‌پارچه‌های اضافی، کاغذ باطله، قیچی، چسب و وسایل دوخت‌دوز، می‌توان به کودک یاد داد که چه چیزهایی مانند لباس عروسک یا کشتی کاغذی یا فرفره بسازد و از آن لذت ببرد.

انجام کارهای دستی در حد توان کودک، عضله‌های او را پرورش داده و مهارت‌هایش را شکل می‌بخشد.

نقاشی

کودک یک‌ساله، می‌تواند انتهای مدادی را به‌حالت چنگ‌زدن به‌دست بگیرد و روی کاغذ، علامت‌هایی بگذارد. در ۱۵ ماهگی، می‌تواند خطوط و نقطه‌هایی روی کاغذ بکشد. در ۳/۵ سالگی، می‌تواند مداد را درست و محکم در دست بگیرد و چیزهایی بکشد. چه در خانه و چه در کودکستان، نقاشی با مدادهای رنگی، شمعی، سیاه‌قلم و حتی با آب‌رنگ و رنگ روغن می‌تواند ساعت‌های خوش و سرگرم‌کننده‌ای را برای کودکان رقم بزند. نقاشی، قوه‌ی تخیل کودکان را به‌کار می‌اندازد و درون آنان را نمایان می‌سازد. از روی نقاشی می‌توان به روحیه و مشکل‌های آنان پی‌برد و به یاری آنان شتافت.